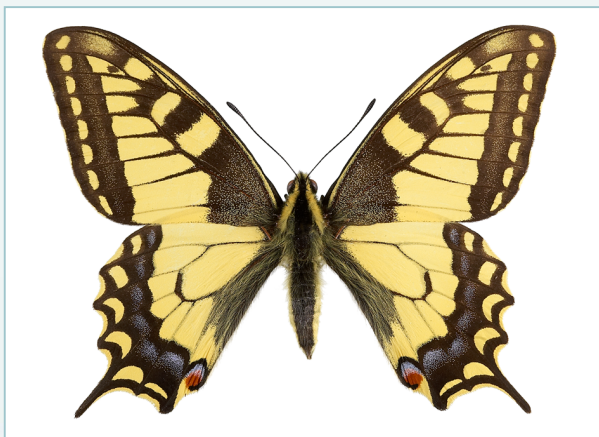

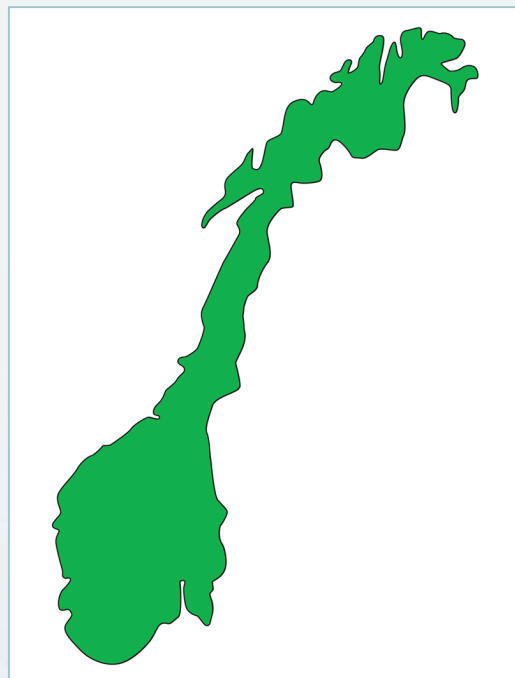
Svalestjert *Papilio machaon*

Svalestjerten er en av våre største og mest iøynefallende sommerfugler. Arten finnes over hele landet, men opptrer fåtallig bortsett fra i de sørligste landsdelene hvor den kan være lokalt vanlig. Arten flyr primært på myrer og blomsterenger. Larven lever på ulike skjærplanter, i første rekke sløke, kvann og melkerot.

Status

Ikke på Norsk rødliste for arter 2010, vurdert til kategori livskraftig (LC).

Svalestjerten er utbredt over hele landet men vanligst i de sørlige landsdelene.

Kjennetegn

Vingespenn 72-90 mm. Vingene blekgule til dypgule med kraftige svarte tegninger. Sensommergenerasjonen har ofte dypere gulfarge enn vårgenerasjonen. Bakvingen har en rad sølvblå flekker mot svart bakgrunn samt en tydelig rød flekk i bakhjørnet. Hver bakvinge har dessuten en karakteristisk stjert som har gitt opphav til artens norske navn. Undersiden ligner oversiden, men med mer utbredte gule tegninger. Kroppen og hodet er svart- og gulmønstret. Svalestjerten kan ikke forveksles med noen annen norsk sommerfugl.

Utbredelse

Svalestjerten er utbredt over hele landet, men forekommer for det meste sporadisk og enkeltvis. Hovedutbredelsen er de sørligste delene av landet, og arten er lokalt vanlig langs kysten av Øst- og Sørlandet vest til Rogaland. Svalestjerten forekommer i hele Sverige og hele Finland, men har på det nærmeste forsvunnet fra Danmark. På verdensbasis er arten utbredt i tempererte og subalpine strøk både i Europa, Nord-Afrika, Asia og Nord-Amerika.

Biologi

Svalestjerten flyr på myrer, langs bekker, elver og innsjøer, samt på enger og annen blomsterrik mark. Arten er dessuten en dyktig flyger og kan påtreffes langt utenfor sine egentlige habitater. Svalestjerten flyr i mai-juni, og i spesielt gode somre kan den ha en partiell andregenerasjon i juli-august. Sommerfuglen opptrer som regel fåtallig, og individer av begge kjønn oppsøker høye punkter i landskapet for å øke sannsynligheten for å treffe hverandre (såkalt "hill-topping"). Etter parringen legger hunnen egg over en to ukers periode. De gule

eggene legges enkeltvis på bladene av ulike skjærplanter, i Norge hovedsakelig sløke, kvann og melkerot. I andre land kan larvene også gå på medlemmer av andre plantefamilier. Den unge larven er svart med en hvit flekk på ryggen og ligner til forveksling på en fuglemøkk. På dette stadiet lever den primært av plantens blomster. Eldre larver er lysegrønne med to svarte tverrbånd på hvert ledd, det bakre med fem oransje flekker. På dette stadiet lever de hovedsakelig av plantens blader. Larven er giftig, og hvis den blir skremt vil den krenge ut et illeluktende, oransje organ (osmaterium) fra nakken. Den fullvoksne larven forpupper seg med hodet oppover på et strå eller lignende nede ved bakkenivå. Fargen på puppen er miljøbettinget. I grønne omgivelser blir puppen grønn, mens en puppe omgitt av vissne vegetasjon vil bli beige med mørkebrun sidestripe. Forpoppingen skjer normalt på sensommeren, og puppen vil i så fall overvintre og klekkes neste vår. Hvis forpoppingen finner sted allerede rundt Sankthans kan puppen klekke tre uker senere og gi opphav til en sensommergenerasjon.

Fullvoksen svalestjertlarve på sløke. Innfelt vises det oransje osmateriet i nakken.

Bestandsstatus

Svalestjerten har hatt en stabil populasjonstrend i alle de nordiske landene med unntak av Danmark, hvor den har gått drastisk tilbake siden 1950-tallet. Selv om arten stort sett opptrer fåtallig er den ikke å anse som truet i Norge. Svalestjerten har stor spredningsevne, men utstrakt habitatfragmentering kan likevel være negativt for populasjonsdynamikken. Man tror at tap av egnede levesteder er årsaken til svalestjertens tilbakegang i Danmark.

Referanser

Aarvik, L., Hansen, L.O. og Kononenko, V. 2009. Norges Sommerfugler. Håndbok over Norges dagsommerfugler og nattsvermere. Norsk entomologisk forening og Naturhistorisk museum, Oslo. 432s.

Eliasson, C.U., Ryrholm, N., Gärdenfors, U., Holmer, M. og Jilg, K. 2005. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar: Hesperidae – Nymphalidae. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. 407s.

Lenker

<http://www.nhm.uio.no/fagene/zoologi/insekter/norlep/>